

TĂNG CƯỜNG QUAN HỆ ĐỐI TÁC CHIẾN LƯỢC NGA - ẤN NHỮNG NĂM ĐẦU THẾ KỶ XXI

TS Phan Văn Rân
Viện Quan hệ quốc tế
Học viện Chính trị Quốc gia Hồ Chí Minh

Những năm đầu sau khi Liên Xô tan rã, Liên bang Nga (LB Nga) với tư cách là nước kế thừa vị trí của Liên Xô, do nhiều nguyên nhân khác nhau đã thực hiện chính sách đối ngoại hướng về phương Tây, đặt trọng tâm vào việc xây dựng quan hệ thân thiện với Mỹ và các nước Tây Âu. Tuy nhiên, quan hệ giữa LB Nga với các nước phương Tây trong suốt thập kỷ 90 của thế kỷ XX diễn ra không như mong muốn của Nga. Không những thế, chính sách đối ngoại mang tính phiến diện này không phù hợp với một cường quốc Âu - Á như Nga và chính nó đã trực tiếp góp phần làm suy giảm vị trí cường quốc của Nga trên trường quốc tế.

Để khắc phục tình trạng này, Ban Lãnh đạo nước Nga, đặc biệt kể từ khi Tổng thống Putin lên nắm quyền, đã áp dụng nhiều biện pháp, trong đó có việc điều chỉnh chính sách đối ngoại lấy “định hướng Âu - Á” thay cho “định hướng Đại Tây Dương”. Trong quá trình thực hiện chính sách đối ngoại cân bằng Âu - Á này, bên cạnh việc tiếp tục củng cố mối quan hệ với các nước phương Tây, LB Nga chú trọng hơn đến việc khôi phục và

phát triển quan hệ với các nước châu Á, trong đó có Ấn Độ.

I. NHỮNG ĐIỀU KIỆN THUẬN LỢI CHO SỰ PHÁT TRIỂN QUAN HỆ NGA - ẤN

Có thể nói, quan hệ Nga - Ấn kể từ năm 2000 trở lại đây không ngừng được tăng cường và phát triển trên mọi lĩnh vực, đáp ứng được lợi ích và nhu cầu của mỗi bên. Thực tiễn phát triển của mỗi nước và những biến động của tình hình thế giới thời kỳ sau chiến tranh lạnh, đặc biệt trong những năm đầu thế kỷ XXI cho thấy, quan hệ Nga - Ấn tuy phải chịu sự tác động của nhiều nhân tố song về cơ bản vẫn hội đủ các điều kiện cần thiết để tiếp tục tăng cường và phát triển. Nhận định này dựa trên những cơ sở sau:

Thứ nhất, Nga và Ấn Độ kế thừa quan hệ truyền thống Xô - Ấn trước đây. Trong cuộc đấu tranh giành độc lập của mình, nhân dân Ấn Độ đã nhận được sự ủng hộ tinh thần từ nước Nga Xô viết. Ngay từ năm 1920, trong Tuyên bố gửi Hội Liên hiệp cách mạng Ấn Độ năm 1920, Lenin đã nhấn mạnh: “Những

tầng lớp lao động nước Nga luôn quan tâm sâu sắc đến cuộc đấu tranh giành độc lập dân tộc của nhân dân Ấn Độ". Liên Xô là một trong những nước đầu tiên thiết lập quan hệ ngoại giao với Ấn Độ ngay sau khi Ấn Độ giành độc lập (7-4-1947). Kể từ đó, quan hệ Xô - Ấn không ngừng phát triển, đáp ứng được lợi ích của mỗi nước. Sau hơn 40 năm thiết lập quan hệ ngoại giao, quan hệ hợp tác Xô - Ấn đã được xúc tiến trên mọi lĩnh vực: kinh tế, chính trị, quân sự, văn hoá, khoa học - kỹ thuật... Liên Xô và Ấn Độ là bạn hàng truyền thống của nhau với tổng kim ngạch thương mại trao đổi hàng năm trên 2,8 tỷ rúp trong suốt 2 thập kỷ 70 và 80.

Thứ hai, sau khi Liên Xô tan rã, LB Nga và Ấn Độ đã đi đến thoả thuận tiếp tục kế thừa quan hệ hữu nghị và hợp tác Xô - Ấn trước đây. Điều đó được thể hiện qua Hiệp ước Hữu nghị và Hợp tác Nga - Ấn ký tại Đê-li tháng 1-1993. Hiệp ước này là cơ sở pháp lý để phát triển mối quan hệ Nga - Ấn trong điều kiện mới. Việc LB Nga và Ấn Độ ký nghị định thư trao đổi buôn bán, thành lập Ủy ban liên chính phủ Nga - Ấn Độ về hợp tác kinh tế - thương mại và khoa học kỹ thuật trên cơ sở kế thừa Ủy ban liên chính phủ Xô - Ấn trước đây... là những bước đi tích cực để phát triển quan hệ Nga - Ấn.

Thứ ba, tuy chiến lược đối ngoại của LB Nga có nhiều thay đổi so với Liên Xô trước đây, nhưng nhìn chung LB Nga luôn đánh giá cao sự hợp tác của Ấn Độ về các vấn đề quốc tế nói chung, ở Châu Á - Thái Bình Dương và khu vực Nam Á nói riêng. Theo

quan điểm của Nga, "Ấn Độ, Trung Quốc và Nga có khả năng gây ảnh hưởng đáng kể tới những gì đang diễn ra trên thế giới, có thể cùng nhau làm được nhiều việc nhằm củng cố hoà bình và ổn định trên thế giới".

Đối với LB Nga, khôi phục và mở rộng quan hệ kinh tế - thương mại sẽ cho phép Nga khai thác thị trường khổng lồ trên 1 tỷ dân của Ấn Độ - thị trường truyền thống của Liên Xô trước đây, nơi mà xuất khẩu của Liên Xô chiếm 10 - 12% tổng kim ngạch ngoại thương của Ấn Độ. Đến giữa thập kỷ 80, Liên Xô đã giúp Ấn Độ xây dựng hơn 80 dự án công trình lớn cho nền kinh tế quốc dân Ấn Độ, sản xuất hơn 40% thép, 30% sản lượng dầu thô và 50% sản phẩm hoá dầu, 80% sản phẩm ô tô hạng nặng... Sau nhiều năm khai thác, đến nay nhiều công trình trong số này cần phải trang bị và trang bị lại và LB Nga có nhiều ưu thế để giành quyền cung cấp nhu cầu thiết bị và kỹ thuật này của Ấn Độ.

Hơn nữa, thị trường Ấn Độ hiện nay cũng đang có nhu cầu lớn về vốn, công nghệ, kỹ thuật để hiện đại hoá đất nước mà LB Nga có điều kiện và khả năng đáp ứng. Mặc dù trong những năm qua Ấn Độ đã thực hiện thành công sự đa dạng hoá các quan hệ kinh tế đối ngoại, nhưng thị trường nước này vẫn còn rộng chỗ và LB Nga có đủ điều kiện và lợi thế để khẳng định vị trí của mình, trước hết là lợi thế về giá cả. Chính giá nguyên liệu và các sản phẩm công nghiệp của Nga thấp hơn nhiều so với giá cả cùng loại của các nước tư bản phát triển nên nó phù hợp với sức mua

của một bộ phận không nhỏ người tiêu dùng và các nhà sản xuất của Ấn Độ.

Ngoài thị trường Ấn Độ, mở rộng và phát triển quan hệ kinh tế - thương mại Nga - Ấn sẽ là “đột phá khẩu” để LB Nga thâm nhập vào thị trường các nước thuộc Hiệp hội các nước Nam Á (SAARC), vốn còn mới mẻ đối với Nga. Do hậu quả của cuộc đối đầu Xô - Mỹ cho nên trong suốt thời kỳ chiến tranh lạnh, buôn bán giữa Liên Xô với các nước Nam Á khác (những nước đồng minh của Mỹ hoặc Trung Quốc) đặc biệt là Pakitxtan là không đáng kể. Trong khi đó, các nước SAARC với trình độ phát triển còn vừa phải sẽ là nơi mà công nghệ và hàng hoá của Nga có thể thâm nhập và tìm được chỗ đứng thuận lợi hơn so với thị trường châu Âu hoặc Đông Bắc Á. Để thực hiện ý định trên, Nga cần tranh thủ Ấn Độ.

Trong lĩnh vực hợp tác quân sự, Ấn Độ vẫn chiếm một vị trí quan trọng trong chính sách đối ngoại hướng về châu Á của Nga hiện nay. Đối với Nga, tăng cường quan hệ hợp tác trong lĩnh vực quân sự với Ấn Độ, ngoài giá trị thương mại còn giúp Nga tìm được chỗ đứng của mình trong việc giải quyết những vấn đề an ninh - chính trị ở Nam Á - khu vực còn tiềm ẩn những nguy cơ có thể gây ra bất ổn định.

Trên bình diện quốc tế, việc phát triển quan hệ với Ấn Độ - một nước lớn trên thế giới sẽ giúp Nga tranh thủ sự ủng hộ của Ấn Độ đối với những vấn đề quốc tế mà hai bên cùng quan tâm, tạo ra một lực lượng đủ mạnh nhằm đối phó với mưu toan của Mỹ là giành

vị trí siêu cường duy nhất sau chiến tranh lạnh. Chính sách ngoại giao mang nặng chủ nghĩa đơn phương của Mỹ dưới thời Tổng thống Bush càng làm cho nhu cầu hợp tác Nga - Ấn thêm bức xúc.

Ngoài ra, cả Nga và Ấn Độ còn đứng trước nhiều vấn đề lớn cần phối hợp giải quyết như xung đột dân tộc, sắc tộc, tôn giáo, chủ nghĩa ly khai, nguy cơ khủng bố quốc tế... Với Nga, đó là vấn đề phức tạp ở Chesnya; với Ấn Độ là vấn đề Casomia... Cả hai nước cũng nằm trong khu vực mà các lực lượng khủng bố quốc tế đang hoạt động mạnh, nhất là ở các nước láng giềng như Pakixtan, Ápganixtan, các nước vùng Trung Á. Phối hợp các nỗ lực chung để ngăn chặn nguy cơ mất an ninh, ổn định khu vực, tránh sự can thiệp từ bên ngoài vào công việc nội bộ của mỗi nước sẽ đáp ứng lợi ích cả Nga và Ấn Độ.

Đối với Ấn Độ, phát triển quan hệ với Nga cũng có ý nghĩa quan trọng trên nhiều phương diện. Trong thời kỳ chiến tranh lạnh, nhiều cơ sở kinh tế lớn của Ấn Độ do Liên Xô cung cấp kỹ thuật và giúp xây dựng, đặc biệt là lĩnh vực công nghiệp nặng, năng lượng, nghiên cứu và ứng dụng năng lượng hạt nhân... Ngày nay, để bảo đảm sự hoạt động bình thường và có hiệu quả của một bộ phận không nhỏ các cơ sở này, Ấn Độ có nhu cầu lớn trong việc trang bị lại các cơ sở này mà LB Nga là đối tác tối ưu. Tuy Nga hiện nay đã suy yếu đi đáng kể so với Liên Xô, nhưng xét về tổng thể LB Nga vẫn là một cường quốc về khoa học, kỹ thuật và công

nghe. Do đó, tăng cường hợp tác kinh tế với Nga sẽ giúp Ấn Độ tham gia có hiệu quả vào phân công lao động quốc tế phục vụ cho sự phát triển, đồng thời tránh được sự lệ thuộc công nghệ vào một đối tác bên ngoài. Mở rộng và phát triển quan hệ kinh tế - thương mại với Nga, đặc biệt là trong lĩnh vực năng lượng sẽ là nhân tố quan trọng giúp Ấn Độ thực hiện được chiến lược an ninh năng lượng của mình.

Trên lĩnh vực quân sự, LB Nga là một trong những cường quốc quân sự của thế giới, có nền công nghiệp quốc phòng hiện đại. Trong bối cảnh tình hình thế giới sau chiến tranh lạnh diễn biến phức tạp, khu vực Nam Á vẫn còn tiềm ẩn những nguy cơ gây mất ổn định, nhiều nước trong khu vực lại tăng chi phí quốc phòng, nhận nhiệm vụ mua sắm vũ khí thì việc tăng cường hợp tác với LB Nga trên lĩnh vực chính trị - quân sự sẽ giúp Ấn Độ hiện đại hoá quân đội của mình. Hơn nữa, do lịch sử để lại, phần lớn các vũ khí, các trang thiết bị quân sự của Ấn Độ hiện nay được Liên Xô cung cấp. Do đó, tăng cường hợp tác với LB Nga trên lĩnh vực này cho phép Ấn Độ vừa kế thừa và phát huy sức mạnh vốn có, vừa tránh được sự hẫng hụt trong quá trình tiếp cận với thị trường vũ khí và kỹ thuật quân sự mới. Bên cạnh đó, việc tăng cường quan hệ chính trị - quân sự với Nga một mặt sẽ giúp Ấn Độ tranh thủ được tiếng nói ủng hộ của Nga để trở thành nước Ủy viên Thường trực Hội đồng Bảo an LHQ, mặt khác buộc Mỹ phải có cái nhìn thực tế hơn trong chính sách với Ấn Độ và Pakixtan theo hướng có lợi cho Ấn Độ. Việc Mỹ

những năm gần đây có những bước đi tích cực trong quan hệ với Ấn Độ do nhiều nhân tố, trong đó có phần không nhỏ từ sự phát triển quan hệ Nga - Ấn.

II- THỰC TRẠNG QUAN HỆ NGA - ẤN

Nhìn chung, cả LB Nga và Ấn Độ đều có điều kiện và nhu cầu để tăng cường phát triển quan hệ Nga - Ấn trong điều kiện mới. Tuy nhiên, trong những năm đầu sau khi Liên Xô tan rã, quan hệ Nga - Ấn đã rơi vào tình trạng ngưng trệ. Mặc dù Nga và Ấn Độ sớm ký Hiệp ước Hữu nghị và Hợp tác (thay thế Hiệp ước Xô - Ấn 1971) làm cơ sở pháp lý nhằm phát triển quan hệ giữa hai nước cho phù hợp với điều kiện mới, nhưng trên thực tế kết quả đạt được là rất khiêm tốn. Năm 1999 kim ngạch buôn bán giữa hai nước giảm còn 1,6 tỷ USD so với 5,5 tỷ USD đầu những năm 90. Nguyên nhân là do:

- Nước Nga những năm đầu thời kỳ hậu Liên Xô phải đối phó với hàng loạt những khó khăn từ cuộc khủng hoảng này, chính phủ Nga cần tập trung sức giải quyết những vấn đề trong nước và hạn chế thực hiện các cam kết quốc tế do Liên Xô để lại, trong đó có quan hệ với Ấn Độ.

- Tuy không phủ nhận vai trò của khu vực Châu Á - Thái Bình Dương nói chung, khu vực Nam Á nói riêng đối với sự phát triển của nước Nga, nhưng trong những năm đầu thập kỷ 90, LB Nga chủ trương đưa nước Nga hội nhập vào thế giới phương Tây và "định hướng Đại Tây Dương" là hướng ưu tiên trong chính sách đối ngoại của Nga. Do đó, LB Nga ít hoặc quan tâm không đúng

mức đến mối quan hệ với các đối tác truyền thống của Liên Xô trước đây ở Châu Á - Thái Bình Dương. Quan hệ với Ấn Độ cũng không nằm ngoài xu hướng này.

- Tuy LB Nga là nước kế thừa Liên Xô trong quan hệ với Ấn Độ, nhưng LB Nga có nhiều quan điểm khác biệt, thậm chí còn mâu thuẫn so với Liên Xô trước đây. Do đó, duy trì quan hệ Nga - Ấn trên cơ sở Hiệp ước 1971 là hoàn toàn không phù hợp, đòi hỏi phải có thời gian điều chỉnh và sự ngưng trệ trong quan hệ Nga - Ấn là điều không tránh khỏi.

Tuy nhiên, quan hệ Nga - Ấn những năm cuối thập kỷ 90, đặc biệt từ năm 2000 đến nay đã nhanh chóng được khôi phục và có bước tiến đáng kể. Điều đó không chỉ được khẳng định trong các bài phát biểu của các nhà lãnh đạo hai nước LB Nga và Ấn Độ mà còn được thể hiện trong các hoạt động ngoại giao của mỗi nước. Kể từ cuộc gặp cấp cao Nga - Ấn nhân chuyến thăm Ấn Độ của Tổng thống Nga Putin (10-2000) và hai nước ký Tuyên bố Chung xây dựng đối tác chiến lược Nga - Ấn cho đến nay đã diễn ra 5 lần gặp gỡ cấp cao. Với những nỗ lực và thiện chí của cả LB Nga và Ấn Độ, nhiều trở ngại trong quan hệ hai nước đã được khai thông, nhiều hiệp định liên chính phủ về hợp tác kinh tế, thương mại, quân sự, khoa học - kỹ thuật... đã được ký kết. Đặc biệt, nhân chuyến thăm Ấn Độ của Tổng thống Nga Putin vào tháng 12-2004, ngoài việc ký Tuyên bố Chung khẳng định cam kết của hai nước nhằm phát triển hơn nữa và tăng cường quan hệ đối tác

chiến lược nhằm củng cố sự ổn định chiến lược ở châu Á cũng như trên toàn thế giới, vì sự phát triển của mỗi nước, Nga và Ấn Độ còn ký, kết 10 hiệp định hợp tác quan trọng, trong đó có thoả thuận về hợp tác năng lượng, thăm dò khoáng không vũ trụ vì mục đích hoà bình, nâng cấp hệ thống vệ tinh định vị toàn cầu (GLONASS) do Nga phát triển...

Trên cơ sở Hiệp ước Hữu nghị và Hợp tác Nga - Ấn 1993 và những thoả thuận được ký kết, quan hệ hợp tác kinh tế - thương mại giữa hai nước có bước phát triển đáng kể, kim ngạch buôn bán 2 chiều đã không ngừng tăng lên: Năm 2001: 1,5 tỷ USD, 2002: 2,1 tỷ, 2003: 3,5 tỷ, 2004 gần 4 tỷ và dự kiến năm 2005 này sẽ nâng lên 5 tỷ USD. Tuy con số này còn khiêm tốn, chưa tương xứng với tiềm năng và nhu cầu của mỗi nước nhưng tổng kim ngạch năm sau cao hơn năm trước đánh dấu sự nỗ lực của mỗi nước. Trên lĩnh vực đầu tư, Nga và Ấn Độ đang triển khai một loạt các dự án liên doanh lớn, trong đó có dự án khai thác dầu mỏ Sakhalin -1, dự án xây dựng nhà máy điện hạt nhân Kudankulam và hành lang giao thông vận tải Bắc - Nam. Nhiều tập đoàn lớn của Nga như Stroitrangas, Zarubezhneft... đang triển khai các hoạt động ở Ấn Độ. Hiện nay Ấn Độ đang xem xét việc đầu tư 2 tỷ USD để có cổ phần trong công ty dầu mỏ Yuganskneftegaz - chi nhánh sản xuất chính của Yukos; Còn Nga đang thực hiện các bước đi cụ thể nhằm mở rộng quan hệ hợp tác trên lĩnh vực công nghệ thông tin với Ấn Độ - nước xuất khẩu phần mềm đạt 13 tỷ USD/năm so với 40 tỷ

tổng kim ngạch xuất khẩu phần mềm của thế giới.

Nét nổi bật trong quan hệ Nga - Ấn hiện nay là hợp tác trên lĩnh vực quân sự. Cả Nga và Ấn Độ đều khẳng định kế hoạch chuyển giao công nghệ hàng đầu của Nga cho Ấn Độ nằm trong “mối quan hệ chiến lược dựa trên mô hình hợp tác phòng thủ mới”. Theo Bộ trưởng Quốc phòng Nga Ivannốp, “việc sớm ký một thoả thuận như vậy sẽ tạo nền tảng cho sự phát triển chung của hai nước đối với hệ thống vũ khí công nghệ cao hơn”.

Trong khuôn khổ hợp tác phòng thủ quân sự chiến lược Nga - Ấn, hai nước sẽ tiến hành tập trận chung đầu tiên vào năm 2005. Đặc biệt, Nga và Ấn Độ sẽ đầu tư phát triển một dự án chung sản xuất tên lửa hành trình siêu âm Bramot có tầm bắn 280 km. Kể từ năm 1991 đến nay, khoảng 70% vũ khí sử dụng trong hải quân và lục quân, 90% trong không quân của Ấn Độ do Nga cung cấp đang xuống cấp và hai nước đang tiến hành đàm phán để Nga cung cấp phụ tùng và các bộ phận thay thế cho vũ khí của Ấn Độ cũng như thực hiện chuyển giao các loại vũ khí công nghệ cao hơn. Hiện nay, các hợp đồng quân sự mà Ấn Độ đã ký với công ty phụ trách xuất khẩu quốc phòng của Nga (Rosobonexport) chiếm hơn một nửa tổng số hợp đồng của Nga với các đối tác nước ngoài trong vòng 5 - 6 năm tới với trị giá 2 tỷ USD và hai bên đang thảo luận các hợp đồng mới, trị giá khoảng 5,5 tỷ USD.

Nét nổi bật trong hợp tác quân sự giữa Nga và Ấn Độ thể hiện qua việc Ấn Độ cam kết cùng phối hợp với Nga xây dựng hệ thống định vị toàn cầu GLONASS. Hệ thống định vị toàn cầu bằng vệ tinh GLONASS là một trong những ưu tiên hàng đầu của hai nước có được khả năng xác định chính xác vị trí trên địa hình với sai số 1 mét. Việc Ấn Độ quyết định sử dụng hệ thống dẫn đường bằng vệ tinh của Nga có nghĩa trong tương lai Ấn Độ sẽ mua nhiều hơn trang thiết bị quân sự của Nga, trong đó có thiết bị quân sự dẫn đường bằng vệ tinh. Theo dự kiến, đến năm 2007 Nga và Ấn Độ sẽ có 18 vệ tinh của hệ thống GLONASS trên quỹ đạo. Đối với Ấn Độ, việc phối hợp với Nga xây dựng hệ thống GLONASS cho thấy nước này muốn có độc lập với Mỹ trong lĩnh vực dẫn đường bằng vệ tinh. Mặt khác, Nga và Ấn Độ là những đối tác chiến lược và quan hệ giữa hai nước không có mâu thuẫn lớn về chính trị và cũng không có tranh chấp lãnh thổ. Đây là cơ sở để Ấn Độ loại bớt những rủi ro trong việc khai thác hệ thống GLONASS vào mục đích quân sự cũng như trong các lĩnh vực khác như nghiên cứu địa chất và vật lý, thông tin chính xác về tọa độ trên địa hình, định hướng giao thông.

Quan hệ hợp tác trên lĩnh vực chính trị giữa Nga và Ấn Độ những năm gần đây càng được tăng cường. Ngoài 5 cuộc gặp gỡ cấp nguyên thủ quốc gia, kể từ năm 2000 đến nay, hai nước còn xúc tiến nhiều cuộc gặp gỡ cấp cao khác. Các tuyên bố chung Nga - Ấn,

ngoài việc khẳng định hai bên tăng cường đối thoại nhằm thúc đẩy quan hệ đối tác chiến lược, còn thể hiện tiếng nói chung đối với nhiều vấn đề khu vực và quốc tế có liên quan. Nga và Ấn Độ đều thống nhất tăng cường hợp tác chống chủ nghĩa khủng bố, chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan, trước hết là ở khu vực Trung Á và Nam Á. Trong chuyến thăm Ấn Độ của Tổng thống Putin (12-2004), phía Ấn Độ khẳng định Nga là một thành viên chủ chốt và hoàn toàn tích cực trong cộng đồng quốc tế và là một nước có tiếng nói trọng lượng đối với tất cả các vấn đề toàn cầu. Ấn Độ cũng ủng hộ mạnh mẽ Nga gia nhập WTO. Ngược lại, phía Nga một lần nữa khẳng định: Ấn Độ là một thành viên chủ yếu và có ảnh hưởng tới các cộng đồng quốc tế. Nga tuyên bố ủng hộ và coi Ấn Độ là một ứng cử viên sáng giá cho chiếc ghế thường trực Hội đồng Bảo an LHQ mở rộng. Nga và Ấn Độ cũng cam kết phối hợp hành động để tiến tới mục tiêu một thế giới đa cực.

III- TRIỂN VỌNG HỢP TÁC NGA - ẤN TRONG THỜI GIAN TỚI

Từ thực tế của LB Nga và Ấn Độ hiện nay cho thấy, cả hai nước đều đứng trước những nhu cầu to lớn và đang hội đủ các điều kiện để mở rộng và tăng cường quan hệ hợp tác trong thời gian tới. Xuất phát từ những yêu cầu và khả năng thực hiện sự hợp tác Nga - Ấn, Tuyên bố chung Nga - Ấn (12-2004) khẳng định: “Nga và Ấn Độ nhất trí tăng cường các cuộc trao đổi quan hệ song phương ở cấp chính trị và Quốc hội, giữa Hội đồng An ninh và ở cấp chính thức”.

Hiện nay quan hệ kinh tế thương mại giữa Nga và Ấn Độ còn khá khiêm tốn. Tuy nhiên, với tư cách là các nước lớn trên thế giới về mặt lãnh thổ và về dân số, trình độ phát triển kinh tế của Nga và Ấn Độ lại không chênh lệch lớn, trong xu thế toàn cầu hoá kinh tế đang diễn ra mạnh mẽ và với mong muốn của cả hai phía cũng như những thoả thuận hai nước đã đạt được, trong thời gian tới sự hợp tác kinh tế, thương mại giữa Nga và Ấn Độ chắc chắn sẽ chặt chẽ hơn.

Quan hệ hợp tác Nga - Ấn trên lĩnh vực chính trị, quân sự, an ninh sẽ tiếp tục được tăng cường trong thời gian tới. Hiện nay cả Nga và Ấn Độ đều đứng trước mối đe dọa của nạn khủng bố, của chủ nghĩa ly khai. Sự hợp tác giữa Nga và Ấn Độ trong lĩnh vực chống khủng bố không những giúp cho mỗi nước giải quyết những vấn đề của nước mình mà xét về lâu dài còn góp phần tạo lập khu vực Nam Á, Trung Á - không gian láng giềng của cả Nga và Ấn Độ - môi trường hoà bình, ổn định và phát triển.

Trong lĩnh vực quân sự, cả Nga và Ấn Độ đều đứng trước những cơ hội hợp tác mới. Đối với Nga, nhờ kế thừa những cơ sở công nghiệp quốc phòng hiện đại của Liên Xô, LB Nga hoàn toàn có khả năng đáp ứng nhu cầu hiện đại hoá quân đội của Ấn Độ. Hơn nữa, việc khối NATO đang mở rộng sang phía Đông, càng tiến gần hơn tới biên giới của nước Nga (đặc biệt là sau cuộc “cách mạng nhung” ở Grudia, “cách mạng cam” ở Ucraina, mối đe dọa này càng hiện hữu hơn). Trước mối đe dọa này, LB Nga cần mở rộng

quan hệ hợp tác quân sự với các nước khác và Ấn Độ là nước có vị trí quan trọng trong việc xây dựng mô hình hợp tác phòng thủ mới. Đối với Ấn Độ, một nước nằm ở khu vực còn tiềm ẩn nhiều nguy cơ mất ổn định và có biên giới với hai nước có tiềm lực quân sự mạnh là Trung Quốc và Pakixtan, trong khi nhiều vấn đề tranh chấp giữa Ấn Độ với Trung Quốc và Pakixtan chưa được giải quyết. Ấn Độ tất yếu sẽ tăng cường hiện đại hoá quân đội của mình và LB Nga là nhà cung cấp hàng đầu được Ấn Độ lựa chọn. Điều đó cũng có nghĩa quan hệ hợp tác giữa Nga và Ấn Độ trên lĩnh vực quân sự sẽ tiếp tục phát triển trong thời gian tới.

Một vấn đề khác đang trở thành nhân tố thúc đẩy sự phát triển quan hệ Nga - Ấn là việc hai nước cần phối hợp để tham gia giải quyết những vấn đề quốc tế trên cơ sở Hiến chương LHQ. Thực tiễn những năm gần đây cho thấy, sự hợp tác này vừa giúp cho Nga và Ấn Độ tạo ra một lực lượng vật chất đáng kể nhằm ngăn chặn tham vọng bá chủ thế giới của Mỹ, vừa là điều kiện để Nga và Ấn Độ nâng cao vị thế và vai trò của mình trong đời sống quan hệ quốc tế hiện nay. Hơn nữa, trong khi ý tưởng xây dựng tam giác chiến lược Nga - Trung - Ấn chưa trở thành hiện thực thì việc tăng cường quan hệ song phương Nga - Ấn (cùng với quan hệ Nga - Trung và Trung - Ấn) là những bước đi cụ thể trên con đường hiện thực hoá ý tưởng trên.

Có thể nói, Nga và Ấn Độ đang đứng trước những triển vọng to lớn về nhu cầu và khả năng phát triển quan hệ hợp tác. Tuy

nhiên, để hiện thực hoá những nhu cầu và khả năng đó, trong những năm tới đòi hỏi cả Nga và Ấn Độ phải có những nỗ lực lớn để vượt qua không ít trở ngại. Là những nước lớn trên thế giới, quan hệ hợp tác Nga - Ấn ngoài những lợi ích trước mắt còn chịu tác động của những nhân tố khác trong đó có các cặp quan hệ Nga - Mỹ, Nga - Trung và quan hệ giữa Ấn Độ với Mỹ và Trung Quốc... Mặc dù còn đứng trước nhiều vấn đề phức tạp, song từ những cam kết mà Nga và Ấn Độ đạt được trong thời gian vừa qua và từ những lợi ích mà hai nước sẽ thu được trong quá trình hợp tác, có thể dự đoán rằng, quan hệ đối tác chiến lược Nga - Ấn sẽ có bước phát triển mới trong thời gian tới. Sự xích lại gần hơn giữa hai nước lớn là Nga và Ấn Độ sẽ có ảnh hưởng nhất định đến tình hình khu vực nói riêng, sự hình thành trật tự thế giới thời kỳ sau chiến tranh lạnh nói chung.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Tuyên bố chung Nga - Ấn, Tài liệu tham khảo đặc biệt, TTXVN ngày 8/12/2004.
2. Ấn Độ: Chính sách đối ngoại và chương trình quân sự. Tài liệu tham khảo đặc biệt, TTXVN ngày 12-1-2005.
3. Nga: Đường lối đối ngoại thời Tổng thống Putin. Thông tin chuyên đề số 6/2003 của TTXVN.
4. Về chính sách hướng Đông của Nga - Báo Độc lập (tiếng Nga) ngày 28-12-2004.
5. Tuần báo Itoghi (tiếng Nga) ngày 28-12-2004.